2015. ősz tartalom

2015. ősz tartalom

Rendszerváltás film(b)en

Az *Apertúra* jubileumi számának témája a magyar és a kelet-európai rendszerváltások kérdése. Ez a kérdés a 2006-os gazdasági válságot követő depresszió nyomán megint aktuálissá vált, és elsősorban úgy merül fel, hogy a korábban a szovjet érdekszférába tartozó országok demokrácia felé fordulása mennyiben és miként gondolható el valódi és visszafordíthatatlan demokratikus fordulatként, mennyiben gondolható el 1989 valódi és visszavonhatatlan korszakhatárként, és a múlt nehézkedése mennyiben bizonytalanítja el az ilyen egyértelmű jelzőkarókat. Az *Apertúra* jelen száma természetesen nem törekszik társadalomtörténeti, eszmetörténeti, politikatörténeti áttekintésre. Célkitűzése ennél jóval szerényebb és egyben világosabb. A kérdés, amelyet e lapszám szövegei különböző aspektusból körüljárnak, az, hogy a '89-el jelzett politikai és társadalmi fordulat együtt jár-e egyáltalán esztétikai átrendeződéssel és ha igen, akkor az miben nyilvánul meg – magyarán, hogy a művészetek és a médiumok története hogyan viszonyul ehhez a korszakhatárhoz. A kérdés nyilván megfordítva is legalább annyira érvényes, tudniillik hogy a médiumok, a film és a televízió képáradata hogyan teszi olvashatóvá ezt a fordulatot vagy éppen a világos határok és elhatárolások iránti igényünket.

A lapszám szövegeit három nagyobb blokkra tagoltuk. Az első három szöveg, Kriss Ravetto-Biagioli és Alice Bardan, valamint Imre Anikó írásai a „rendszerváltás film(b)en" kérdését egy átfogóbb kontextusba ágyazva teszik elgondolhatóvá. Ravetto-Biagioli írása a közép-európai rendszerváltásokról és a balkáni háborúkról folyó vizuális diskurzus polemikus megítélését állítja fókuszba, Alice Bardan írása a kortárs román film perspektívájából vizsgálja a kelet-közép-európai rendszerváltások és a film kapcsolatát. Imre Anikó szövege a magyar nyelvterületen a legritkábban vizsgált kérdést teszi fel, nevezetesen a keleti blokk televíziója és a „szabad világ" televíziózási gyakorlatait hasonlítja össze.

A második tömb írásai, Kapás Zsombor, Murai András és Stőhr Lóránt szövegei a magyar dokumentarizmus és a rendszerváltás kapcsolatát vizsgálják. Kapás szövege egyrészt áttekinti a magyar dokumentumfilm finanszírozási, gazdasági és nem utolsósorban társadalmi beágyazottságának változásait a rendszerváltás korában, majd azokat a dilemmákat villantja fel, amelyekkel a korszak rendezői szembesültek. Murai András szövege a korszak dokumentumfilm-termésének legnagyobb figyelmet kapó csoportját járja körül: a történelmi dokumentumfilmekét, amelyek a történelmi amnézia felszámolását tűzték ki célul, valamint a társadalmi

felelősségvállalás kérdését feszegették. Stőhr Lóránt tanulmánya viszont e dokumentumfilmek azon csoportjáról fogalmaz meg tanulságos következtetéseket, amelyek a magyar társadalomnak a kapitalizmus szabályaival és működésével való éles ismerkedését próbálják megmutatni, egyáltalán megfogalmazni.

A tematikus szám harmadik tömbje esettanulmányokat sorakoztat fel. Vincze-Bába Gabriella tanulmánya Forgács Péter *Bibó-breviárum*át, a múlthoz való odafordulásnak ezt a különleges darabját vizsgálja, míg Kalmár György tanulmányai magyar játékfilmek kiemelt példáin keresztül azt elemzik, hogyan lehet megszólaltatni saját történeti szituáltságunkat. A *Fehér tenyér* és a *Kontroll* interpretációi nem filmtörténeti, hanem jóval inkább mentalitástörténeti, kultúrtörténeti és kultúrkritikai szempontból teszik olvashatóvá a rendszerváltás emlékezetét.

A tematikus számot Török Ervin szerkesztette.

Tartalom

Kriss Ravetto-Biagoli: Örvénybe nevetés. Mozi és balkanizáció

Alice Bardan: 1989 utóhatásai. Corneliu Porumboiu *12:08 Bukaresttől keletre* (2006) című filmje és a román mozi

Imre Anikó: A tévés szocializmus transznacionális keretben

Murai András: Szembesítés. Történelmi dokumentumfilmek a rendszerváltozás éveiben

Kapás Zsolt Zsombor: Tekercsváltás? Magyar dokumentumfilm a rendszerváltás korában

Stőhr Lóránt: Üzlet a kirakatban. Üzletemberek a rendszerváltás utáni magyar dokumentumfilmben

Kalmár György: A posztkommunista tér belakása Antal Nimród *Kontroll* című filmjében

Kalmár György: Testekbe írott kegyetlenség. Sport, trauma és férfiasság a *Fehér tenyér*ben

Vincze-Bába Gabriella: Privát játszmák. Forgács Péter: *Bibó breviárium* (2001)

Prax Levente: Gelencsér Gábor: *Az eredendő máshol – Magyar filmes szólamok* (Recenzió)

© Apertúra, 2015. Ősz | www.apertura.hu
webcím: https://www.apertura.hu/2015/osz/2015-osz-tartalom/

